

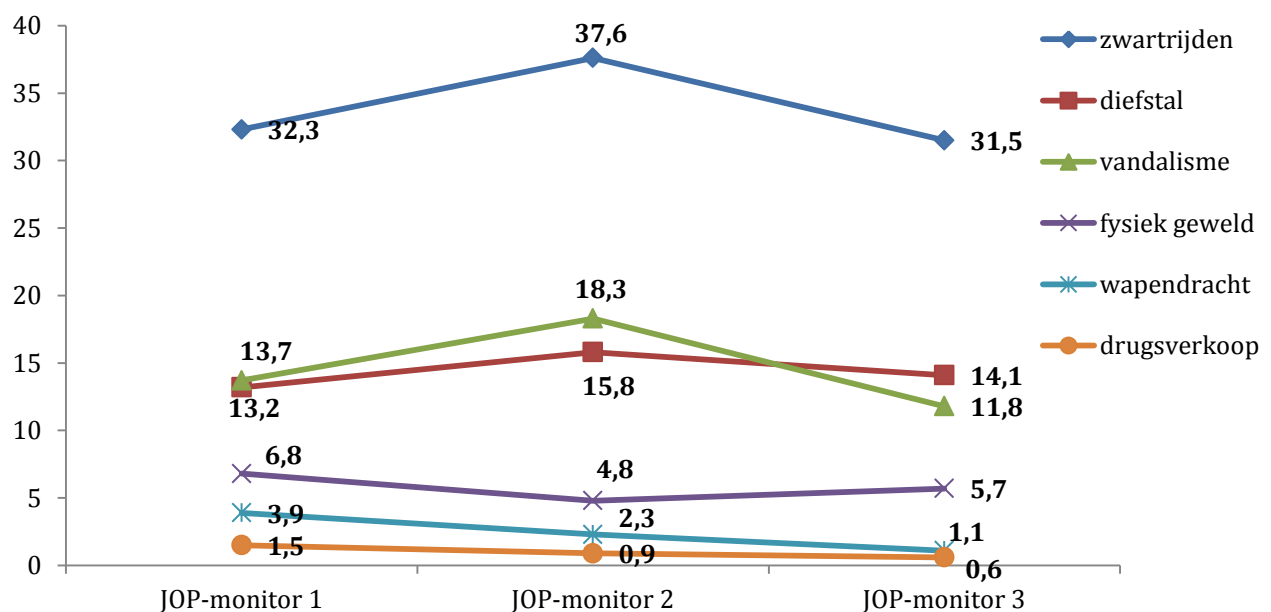
Facts and figures: Daderschap

Jeugddelinquentie is één van die thema's die op regelmatige basis de gemoederen kan beroeren. Cijfers allerhande over dit thema zijn bovendien met de regelmaat van de klok terug te vinden in het maatschappelijke en politieke debat. Naast de officiële statistieken (politie, (jeugd)parket, (jeugd)rechtbank), vormen zelfrapportage studies een alternatieve bron voor dergelijk cijfermateriaal. De JOP-monitor is hiervan (deels) een voorbeeld: naast de andere thema's worden de respondenten in deze studie enkele delicttypes voorgelegd waarbij ze dienen aan te geven of en hoeveel keer ze deze feiten in het voorbije jaar hebben gepleegd.

In wat volgt bespreken we de resultaten uit de opeenvolgende algemene Vlaamse JOP-monitors met betrekking tot het zelf gerapporteerde delinquent gedrag bij Vlaamse jongeren. Ten eerste bekijken we of en in welke mate er bepaalde evoluties kunnen waargenomen worden in de omvang van zelf gerapporteerd daderschap van zes delicttypes die in de verschillende JOP-monitors bevraagd zijn. In een tweede stap wordt nagegaan of er verschillen bestaan in de gemiddelde criminaliteitsgraad op basis van enkele sociaal-demografische kenmerken van de respondenten.

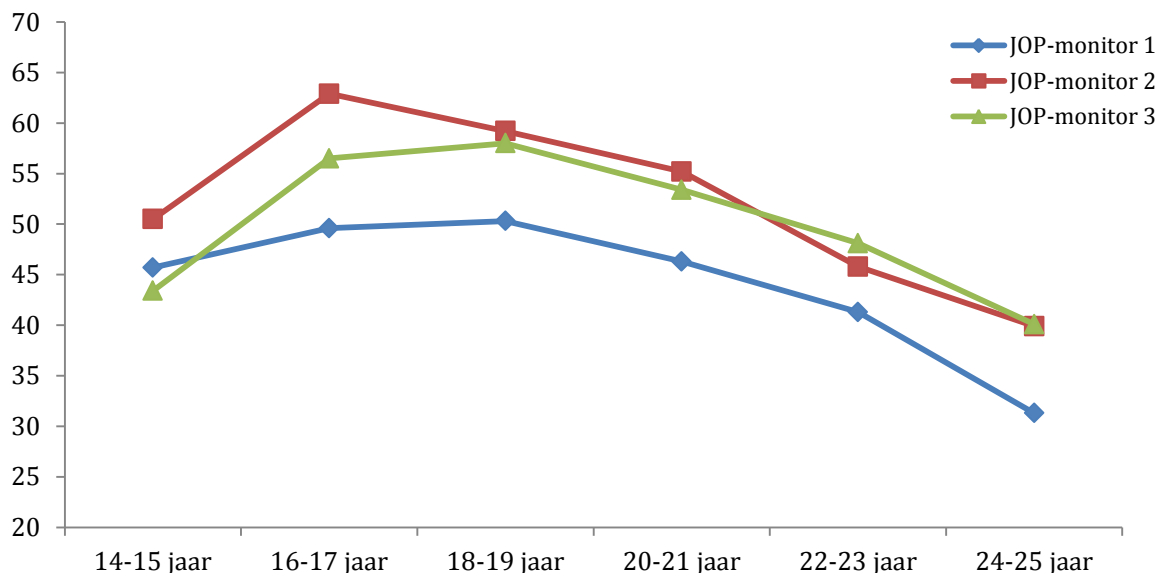
Omvang daderschap bij Vlaamse jongeren

Figuur 1. Prevalentie van gerapporteerde delinquent gedrag in JOP-monitor 1, JOP-monitor 2 en JOP-monitor 3 bij Vlaamse 14- tot 25-jarigen (in percentages).

Uit de vergelijking in figuur 1 kan worden afgeleid dat, althans voor de zes delicten in de drie JOP-monitors, er weinig sprake is van consistente en/of opvallende evoluties in het zelfgerapporteerde daderschap van delinquent gedrag bij Vlaamse 14- tot 25-jarigen. Bij twee delicten – openbare wapendracht en drugsverkoop – is doorheen de periode 2005-2013 een constante afname vast te stellen. Deze afname blijft echter beperkt, vooral omwille van de al lage prevalentiegraad. Desondanks suggereren deze bevindingen dat de vaak gehuldigde veronderstelling dat delinquent gedrag bij Vlaamse jongeren steeds vaker zou voorkomen, enigszins genuanceerd moet worden. Bij de andere delicten is weinig sprake van een consistente tendens. De prevalentiegraad voor zwartrijden ligt op hetzelfde niveau als in JOP-monitor 2 ($\pm 42\%$), al is dit nog steeds een stuk hoger dan in de eerste JOP-monitor (30.2%). Voor de delicten ‘vandalisme’ en ‘diefstal’ is er na de hogere prevalenties in JOP-monitor 2, in de afname van 2013 een afname van het percentage jongeren dat aangeeft deze feiten te hebben gepleegd.

Figuur 2. Evolutie van de criminaliteitsgraad doorheen de leeftijd in JOP-monitor 1, JOP-monitor 2 en JOP-monitor 3 (in percentages).

In elk van de drie Vlaamse JOP-monitors kan worden vastgesteld dat sprake is van een gelijkaardige evolutie van de gerapporteerde criminaliteitsgraad doorheen de verschillende leeftijdsgroepen (zie figuur 2). De prevalentie van de zelfgerapporteerde criminaliteit piekt bij 16-17 jarigen en kent vervolgens in de oudere leeftijdsgroepen een geleidelijke en consistente afname. Dit is in lijn met veelvuldig criminologisch onderzoek, dat suggereert dat delinquent gedrag tijdens de adolescentie een statistisch normaal verschijnsel is – de meerderheid van de jongeren doet wel eens iets wat niet mag – dat met het ouder worden steeds minder voorkomt. Bevestiging hiervoor kan worden teruggevonden in tabel 3, die suggereert dat een meerderheid van Vlaamse jongeren aangeeft in het voorbije jaar geen van de bevraagde delicten te hebben gepleegd. Wanneer zwartrijden buiten beschouwing wordt gelaten, zegt ongeveer driekwart van de respondenten dat ze geen van de vijf andere delicten hebben gepleegd; indien zwartrijden wel wordt opgenomen gaat het telkens om ongeveer de helft van de jongeren dat zegt geen delinquent gedrag te hebben gesteld. Bovendien geeft de grote meerderheid van jongeren die wel delinquent gedrag gesteld heeft aan slechts één (ongeveer

30%) of twee (ongeveer 10%) verschillende delicttypes te hebben gepleegd in het voorbije jaar.

Tabel 1. Criminaliteitsgraad bij 14- tot 25-jarigen in JOP-monitor 1, JOP-monitor 2 en JOP-monitor 3 met en zonder zwartrijden (in percentages)

	JOP-monitor 1	JOP-monitor 2	JOP-monitor 3
Geen delicten gepleegd	75.5 (56.1)	72.9 (47.1)	77.2 (48.9)
Eén delicttype gepleegd	16.0 (29.2)	17.2 (33.4)	16.7 (35.0)
Twee delicttypes gepleegd	5.9 (9.1)	7.0 (11.8)	4.5 (11.7)
Drie delicttypes gepleegd	1.8 (3.6)	1.7 (5.5)	1.2 (3.0)
Vier of meer delicttypes gepleegd	0.8 (1.9)	1.1 (2.2)	0.3 (1.3)

Bron: JOP-monitor 1, JOP-monitor 2 & JOP-monitor 3

Daderschap van delinquentie naar achtergrond

Vervolgens gaan we na voor de jongeren uit de JOP monitor 3 (2013) de samenhang tussen daderschap van delinquent gedrag en enkele sociaal-demografische kenmerken (tabel 3). We vergelijken gemiddelden door middel van Anova analyse met een post hoc Bonferroni test. We hanteren hiervoor een prevalentieschaal voor het zelfgerapporteerde daderschap, waarbij we de prevalentie van alle bevraagde delicttypes in JOP-monitor 3 samentellen om zo één gecombineerde schaal te krijgen.¹ Voor deze schaal gaan we vervolgens na of de gemiddelde score hierop verschilt op basis van diverse sociaal-demografische kenmerken.

Tabel 2. Anova met post hoc bonferroni test van daderschap en sociaal-demografische kenmerken bij 14-30 jarige jongeren uit JOP monitor III (2013)

	Gemiddelde prevalentie daderschap	N
<i>Geslacht</i>		
Man	1.2	1342
Vrouw	0.84a	1718
<i>Leeftijd</i>		
14-18	1.04bc	413
19-25	0.74ac	1254
26-30	0.41ab	887
<i>Onderwijsvorm</i>		
aso/kso	0.70	1475
bso	0.66	723
tso	0.69	830
<i>Opleidingsniveau ouders</i>		
Geen ouder met hoger diploma	0.59	1337
Ten minste één ouder hoger diploma	0.77a	1604

¹ Meer concreet zijn in deze JOP-monitor de volgende delicttypes bevraagd: vandalisme, fysiek geweld, zwartrijden, diefstal < 5€, diefstal > 5€, openbare wapendracht, inbraak, iemand bedreigd op straat en drugverkoop. De prevalenties van deze items wordt samengeteld zodat een schaal wordt gecreëerd met minimumscore 0 en een maximumscore van 9.

De resultaten in tabel 2 tonen aan dat er op de eerste plaats een significant verschil is tussen jongens en meisjes. Weinig verrassend, want in lijn met het meeste onderzoek naar de verdeling van delinquent gedrag, is dat jongens gemiddeld gesproken meer delinquent gedrag plegen (of althans rapporteren) dan meisjes. Wanneer deze analyses per delictsvorm worden uitgevoerd (hier niet opgenomen), dan valt wel op dat genderverschillen in de prevalentie van daderschap vooral sterk uitgesproken zijn bij de geweldsgerelateerde delicten; bij de vermogensdelicten zijn deze verschillen (veel) kleiner.

Ook het belang van de eerder beschreven verschillen tussen leeftijdsgroepen komt in deze analyses duidelijk naar voor. De gemiddelde prevalentie van delinquent gedrag neemt immers af doorheen de verschillende leeftijdsgroepen: hoe ouder de respondent, hoe minder delinquent gedrag wordt gerapporteerd. Ook dit wijst erop dat delinquent gedrag tijdens de adolescentie voornamelijk een leeftijdsgebonden fenomeen is, waarmee de meeste jongeren mee stoppen naarmate ze ouder worden. Wat betreft de huidige of de gevolgde onderwijsvorm blijken er daarentegen geen significante verschillen vast te stellen. Jongeren in het aso (of die uit het aso zijn afgestudeerd) rapporteren niet meer of minder delinquente feiten dan jongeren uit het tso of het bso.

Ook op vlak van het opleidingsniveau van de ouders is er sprake van een significant verschil; opvallend is dat jongeren waarbij minstens één ouder een diploma hoger onderwijs heeft, gemiddeld meer delicten plegen dan jongeren waarvan geen van de ouders hoger opgeleid is.

Het blijft echter belangrijk deze bivariate verbanden op hun (al bij al beperkte) waarde te schatten. De kritische gebruiker van deze 'facts and figures' houdt daarom best steeds in het achterhoofd dat de vastgestelde verschillen bruto verschillen zijn die mogelijk door andere kenmerken (mee) verklaard kunnen worden. Enkel via 'multivariate' analysetechnieken kunnen beide van elkaar onderscheiden worden.